

DOI: 10.33402/ukr.2018-31-295-299

Михайло РОМАНЮК

[Рец. на]: Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції / за наук. ред. Євгена Приступи. Львів: ЛДУФК, Апріорі, 2017. 232 с.

У вересні 2017 р., напередодні книжкового форуму у Львові, у видавництві «Апріорі» вийшло прекрасно ілюстроване науково-популярне видання Андрія Сиви та Ярослава Тимчака, присвячене постаті видатного українського культурно-просвітнього, громадського й політичного діяча, педагога і журналіста, основоположника і фундатора української національної фізичної культури, професора Івана Боберського (1873–1947), іменем якого названо Львівський державний університет фізичної культури – один із спеціалізованих вищих навчальних закладів у цій галузі знань.

І. Боберський жив і працював в унікальний період – добу національного пробудження та піднесення українців у перші десятиліття ХХ ст., що мало вирішальне значення для розгортання національно-визвольної боротьби нашого народу за свою свободу й незалежність у подальші роки. Епоха надзвичайно вдало простежується крізь призму життя та діяльність І. Боберського, який усю свою енергію спрямував на уруччєння тогочасного українського суспільно-політичного і громадського життя.

Серед основних напрямів найбільш плідної діяльності І. Боберського потрібно назвати популяризацію олімпійського руху, розгортання українського сокілства, створення та поширення пластового руху в Галичині, педагогічну роботу в навчальних закладах краю тощо.

Поряд із цим І. Боберський – активний учасник визвольної боротьби періоду Першої світової війни (один із творців Головної Української Ради, член Української бойової управи, співорганізатор формацій Українських січових стрільців УСС) і Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) (член Державного секретаріату військових справ, представник уряду ЗУНР у США та Канаді) і, зрештою, літописець цього періоду національно-визвольних змагань.

За задумом авторів книга про І. Боберського – ще один крок до відновлення національної пам'яті українського народу, повернення із забуття не лише його імені, а й історичного та культурного феномена української національної фізичної культури, творцем, визначним діячем і репрезентантом якого він був (С. 5).

Високий фаховий рівень видання засвідчують поважні рецензенти: доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України **Андрій Гречило**; кандидат філологічних наук, професор кафедри історії

преси Львівського національного університету ім. І. Франка **Степан Кость**; доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної профілактики та ресоціалізації Університету кардинала Стефана Вишинського у Варшаві **Ірина Курляк** та доктор історичних наук, завідувач Центру дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України **Микола Литвин**.

Книга «Іван Боберський – основоположник української тіловиховної і спортової традиції» – перше в дотеперішній історіографії науково-популярне видання, у якому викладено повну біографію й основні напрями його діяльності як фахівця фізичного виховання і спорту на тлі доби із залученням великої кількості різних джерел. Виходу цієї праці передували багаторічні дослідження, апробовані авторами в науковій періодиці¹, виступи на конференціях, семінарах, круглих столах, радіо і телебаченні.

Серед літератури, присвяченої різним аспектам української тіловиховної та спортової традиції, ця книга займає особливе місце: тут читач знайде структурований і лаконічний виклад життя та діяльності І. Боберського на тлі суспільно-політичних перетворень, які відбувалися у Львові, Галичині, українських етнічних землях, країнах Європи та Північної Америки і українській діаспорі.

¹ Сова А. Роль Івана Боберського у розробці символіки українського товариства «Сокіл-Батько» у місті Львові. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*: зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. Харків; Львів: ХДАДМ (ХХПІ), 2003. № 15. С. 23–30; Сова А. Професор Іван Боберський: життя, присвячене Україні (з нагоди 140-ліття від дня народження). *Пластовий шлях*. Журнал пластової думки та інформації. Львів, 2013. Ч. 3–4 (175–176). С. 56–58; Сова А. О. Діяльність Івана Боберського в Українській Бойовій Управі в роки Першої світової війни. *Перша світова війна у військово-історичному вимірі (до 100-річчя події)*: Збірка матеріалів Міжнародного наукового форуму 26–28 червня 2014 р. Львів: АСВ, 2014. С. 47–50; Сова А. Військово-політична діяльність Івана Боберського в роки Першої світової війни. *Гуманітарні дисципліни у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів*: зб. наук. статей. Львів: ПП Сорока Т. Б., 2014. Вип. 4. С. 90–100; Сова А. Професор Іван Боберський про Пласт. *Пластовий шлях*. Журнал пластової думки та інформації. Львів, 2014. Ч. 1(177). С. 40–41; Сова А. Внесок Івана Боберського у становлення організації «Пласт». *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*: зб. наук. праць. Львів, 2014. Вип. 15. С. 85–95; Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський: формування української тіловиховної традиції в Академічній гімназії у Львові в першій чверті ХХ століття. *Новітня доба* / відп. ред. І. Соляр. Львів, 2014. Вип. 2. С. 16–26; Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський: біля джерел української тіловиховної і спортової традиції. *Вісник НТШ*. Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка. Львів, 2016. Ч. 55 (весна–літо). С. 61–64; Сова А. Український спортивний кружок у Львові: сфрагістичний аспект. *Знак*. Вісник Українського геральдичного товариства. Львів, 2016. Вересень. Ч. 70. С. 4–5; Сова А. Іван Боберський та спортове товариство «Україна»: формування української спортової традиції в Галичині. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. Серія. Гуманітарні науки. Львів: Вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2016. Вип. 14. С. 68–75; Сова А. Олімпійська тематика в творчій спадщині Івана Боберського (на прикладі ІV зимових Олімпійських ігор у Гарміш-Партенкірхені 1936 року). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Посвіт, 2017. Спецвипуск III. С. 203–214; Сова А. Іван Боберський та Перший Краєвий здвиг: проблема ідентифікації світлин з Бродівського історико-краєзнавчого музею. *Брідщина – край на межі Галичини й Волині*: матеріали одинадятої краєзнавчої конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження Галини Столяр. Львів: Растр-7, 2017. Зб. 10. С. 153–160; Сова А. Педагогічна діяльність Івана Боберського в Дрогобицькій гімназії. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич: Коло, 2017. Вип. XIX–XX. С. 294–299 та ін.

Видання проілюстроване великою кількістю унікальних світлин, документами та свідченнями сучасників. Специфіка кількарівневого тексту допоможе читачеві побачити цілісну картину життєпису І. Боберського та зрозуміти його місце і роль в українській історії першої половини ХХ ст.

Книга складається із вступу, 12 розділів, післямови, списку використаних джерел і літератури, додатків, іменного та географічного покажчиків. Обсяг – 232 с.

Видання містить декілька рівнів подачі матеріалу. Перший – авторський текст, який висвітлює окремі аспекти життя і діяльності І. Боберського. Його подано за проблемно-хронологічним принципом.

Як уже зазначено, книга поділена на 12 розділів:

- «У родинному колі. Гімназійні та університетські роки» (С. 7–14).
- «Педагог, учитель-новатор, один з перших українських фахівців руханки» (С. 15–30).
- «Ініціатор заснування Українського спортивного кружка» (С. 31–40).
- «Провідний діяч українського “Сокола”» (С. 41–78).
- «Натхненник і меценат пластової ідеї» (С. 79–92).
- «Наставник ініціаторів заснування спортивного товариства “Україна”» (С. 93–104).
- «Організатор і очільник Краєвих здвигів – національних маніфестацій духовного та фізичного гарту українців» (С. 105–130).
- «Від змагальної діяльності – до визвольних змагань» (С. 131–150).
- «У громадському житті діаспори: зразок служіння українській справі» (С. 151–168).
- «Останній візит до Львова: тріумфальна зустріч із представниками українських громадських організацій» (С. 169–180).
- «Провісник олімпійської ідеї» (С. 181–196).
- «Повернення із забуття» (С. 197–206).

Другий блок матеріалів – додаткові тексти до кожного розділу. У них подано конкретну інформацію про події та наголошено на найважливіших моментах. Для написання книги використано низку джерел: документи і періодику того часу, спогади учнів і сучасників І. Боберського, епістолярій, світлини, науково-методичні праці й публіцистику вченого тощо. У роботі задіяно значний архівний матеріал, переважно вперше введений до наукового обігу. Це – документи та світлини з Центрального державного історичного архіву України у Львові, Центрального державного архіву вищих органів влади України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Державного архіву Львівської області, Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, Українського католицького університету у Львові, Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського, Львівського історичного музею, Музею визвольної боротьби України у Львові, Бродівського історико-краєзнавчого музею, парафії Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) с. Ваньовичі; приватних архівів Степана Гайдучка, Лесі Чабан, Любомири Гавриляк-Пивовар, Уляни Мороз, Олени Тіменик, Юрія Завербного, Лесі Крип'якевич; приватних колекцій Олександра Коробова, Володимира Румянцева (С. 5, 213, 217).

Значна частина опрацьованих друкованих видань – бібліографічна рідкість. Зберігаються вони у фондах Наукової бібліотеки Львівського національного

університету ім. І. Франка, бібліотеки Центрального державного історичного архіву України у Львові, Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника, Національної наукової бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, закордонних бібліотеках, приватних збірках. У 12-му параграфі використано сучасні світлини Романа Метельського, Романа Скиби й Андрія Сиви (С. 197–206).

Третій рівень подачі матеріалів – ілюстрації. Всього їх у книзі представлено близько 600. Походять вони з приватних збірок, архівних установ України та закордону, музейних установ, бібліотек. Світлини якнайкраще передають сучасникам дух тієї епохи. Серед ілюстрацій представлено: світлини, печатки, документи, поштівки, марки, символіку руханкових і спортивних товариств (прапори, емблеми тощо), відзнаки, нагороди, обкладинки та титулки видань (газети, журнали, книги, календарі, енциклопедії тощо), карти-схеми, автографи І. Боберського тощо.

У додатках (С. 208–212) представлено основні віхи життя І. Боберського, настанов професора (всього 12) й афоризми (всього 57).

Професійний підхід до пошуку джерел і матеріалів, використаних у книзі, засвідчує список подяк, висловлених авторами конкретним особам, які так чи так сприяли появі книги: Лесі Крип'якевич, Юрієві Николишину, Діані Пельц, Лесі Чабан (з дому Боберських), Олександрові Коробову, Романові Метельському, Уляні Мороз, Олегові Павлишину, Степанові Пахолкові, Олександрові Пауку, Олесеві Пограничному, Ользі Свідзинській, В'ячеславові Стебницькому, Василеві Стрільчуку, Олександрі Сумарук, Валерієві Джуню, Анатолієві Коваленкові, Михайлові Романюку, Романові Скибі, Миколі Чмиру, членам Комісії тіловиховання і спорту ім. Івана Боберського Наукового товариства ім. Шевченка, науковим співробітникам Центру незалежних історичних студій та багатьом іншим. Особлива подяка за розуміння і терплячість рідним та близьким (С. 6).

Автори наголосили, що видання розраховане на фахівців царини фізичної культури і спорту, істориків, краєзнавців та усіх, хто цікавиться історією і культурою рідного краю.

Без перебільшення, важливим елементом видання є фахово підготовлені за сучасними археографічними підходами іменний та географічний покажчики, які значно спрощують пошук необхідної інформації як фахівцям, так і пересічному читачеві (С. 218–226).

Можливо, доцільно було б подати пояснення окремих рідковживаних чи застарілих слів, які подекуди трапляються як вкраплення в авторський текст, винести в окремий словничок чи в інший спосіб, що значно б полегшило сприйняття інформації пересічному читачеві.

Доволі скромно автори дослідження висвітлили питання використаних джерел під час його підготовки, обмежившись загальним переліком архівів, періодичних видань, спогадів і списком основних опублікованих джерел та наукових праць.

Не викликає також сумніву те, що це видання – лише перша ластівка в дослідженнях постаті І. Боберського й української тіловиховної традиції ХХ ст. загалом. На черзі, очевидно, підготовка фундаментальних наукових досліджень із цієї проблематики, зокрема монографій, збірника праць ученого та його соратників: Степана Гайдучка, Тараса і Петра Франків, Олександра Тисовського, Оксани Суховерської, Дарії Навроцької та ін.

REFERENCES

1. Sova, A. (2003). Rol Ivana Boberskoho u rozrobtsi symvoliky ukrainskoho tovarystva «Sokil-Batko» u misti Lvovi. *Pedahohika, psykhohohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu: zb. nauk. pr.*, 15, 23–30 [in Ukrainian].
2. Sova, A. (2013). Profesor Ivan Boberskyi: zhyttia, prysviachene Ukraini (z nahody 140-littia vid dnia narodzhennia). *Plastovi shliakh. Zhurnal plastovoi dumky ta informatsii*, 3-4 (175–176), 56–58 [in Ukrainian].
3. Sova, A. (2014). Diialnist Ivana Boberskoho v Ukrainskii Boioyii Upravi v roky Pershoi svitovoi viiny. *Persha svitova viina u viiskovo-istorychnomu vymiri (do 100-richchia podii): Zbirka materialiv Mizhnarodnogo naukovoho forumu 26–28 chervnia 2014 r.* Lviv: ASV [in Ukrainian].
4. Sova, A. (2014). Viiskovo-politychna diialnist Ivana Boberskoho v roky Pershoi svitovoi viiny. *Humanitarni dystsypliny u navchalno-vykhovnomu protsesi vshchychkh navchalnykh zakladiv: zb. nauk. statei*, 4, 90–100 [in Ukrainian].
5. Sova, A. (2014). Profesor Ivan Boberskyi pro Plast. *Plastovi shliakh. Zhurnal plastovoi dumky ta informatsii*, 177 (1), 40–41 [in Ukrainian].
6. Sova, A. (2014). Vnesok Ivana Boberskoho u stanovlennia orhanizatsii «Plast». *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu. Zbirnyk naukovykh prats*, 15, 85–95 [in Ukrainian].
7. Sova, A., & Tymchak, Ya. (2014). Ivan Boberskyi: formuvannia ukrainskoi tilovykhovnoi tradytsii u Akademichnii himnazii u Lvovi v pershii chverti XX stolittia. *Novitnia doba* (I. Soliar, Ed.). Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NANU Ukrainy, 2, 16–26 [in Ukrainian].
8. Sova, A., & Tymchak, Ya. (2016). Ivan Boberskyi: bilia dzherel ukrainskoi tilovykhovnoi i sportovoi tradytsii. *Visnyk NTSh. Informatsiine vydannia Svitovoi rady Naukovykh tovarystv im. Shevchenka*, 55 (vesna-lito), 61–64 [in Ukrainian].
9. Sova, A. (2016). Ukrainskyi sportovyi kruzhok u Lvovi: sfrahistychnyi aspekt. *Znak. Visnyk Ukrainskoho heraldychnoho tovarystva*, 70 (veresen), 4–5 [in Ukrainian].
10. Sova, A. (2016). Ivan Boberskyi ta sportove tovarystvo «Ukraina»: formuvannia ukrainskoi sportovoi tradytsii v Halychyni. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnogo universytetu. Humanitarni nauky*, 14, 68–75 [in Ukrainian].
11. Sova, A. (2017). Olimpiiska tematyka v tvorchii spadshchyni Ivana Boberskoho (na prykladi IV zymovykh Olimpiiskykh ihor u Garmish-Partenkircheni 1936 roku). *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk*, III, 203–214 [in Ukrainian].
12. Sova, A. (2017). Ivan Boberskyi ta Pershyi Kraievyyi zdvyh: problema identyfikatsii svitlyn z Brodivskoho istoryko-kraieznavchoho muzeiu. *Bridshchyna – kraia na mezhi Halychyny i Volyni. Materialy odyadtsiatoi kraieznavchoi konferentsii, prysviachenoj 100-richchuu vid dnia narodzhennia Halyny Stoliar*, 7 (10), 153–160 [in Ukrainian].
13. Sova, A. (2017). Pedahohichna diialnist Ivana Boberskoho v Drohobyskii himnazii. *Drohobyskyi kraieznavchyi zbirnyk*, XIX–XX, 294–299 [in Ukrainian].